

Pääkirjoitukset
maanantaina 4.7.2005

VIERASKYNÄ

Mikä sai pohjoisen puut kasvuun?

Pohjonen Veli

Metsäntutkimuslaitos julkisti viime syksynä uudet Lapin metsiä koskevat kasvuluvut, jotka yllättivät tutkijat. Lappi puskee nyt puuta lähes 12 miljoonaa kuutiota vuodessa, kun kasvu 1990-luvun alussa oli vain kahdeksan miljoonaa kuutiota. Nousua on 49 prosenttia.

Alimmillaan, seitsemässä miljoonassa kuutiossa, Lapin metsien kasvu oli 1960-luvun loppupuolella. Sitä ennen Lappia oli hakattu rajusti, ensin sotakorvauksiin ja sitten talouden jälleenrakennukseen. Lappi sai maineen Osaran aukoiden maakuntana. Metsäntutkimuslaitoksen luvut kertovat, että aukiot ovat metsittyneet.

Lapin puun kasvusta vain 15 prosenttia on suojelualueilla. Leijonanosa, 85 prosenttia, oli talousmetsää. Puu kasvaa etenkin Lapin nuorissa metsissä. Tyypillinen tapaus on ensiharvennusta odottava, kymmenmetrinen männyn tureikko.

Lähes vastaava kasvun lisäys on havaittu etelämpänäkin. Oulun läänin puolella puuta kasvaa 15 miljoonaa kuutiota vuodessa. Määrä on 31 prosenttia suurempi kuin kymmenen vuotta sitten. Myös Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan ja Koillismaan aukiot ovat metsittyneet.

Pohjois-Suomen metsänkasvulle on olemassa parikin helppoa selitystä: tehometsänhoito ja soiden ojitus.

Vuosikymmenien metsänhoito tuottaa nyt tulosta. Hakkuuaukioita on myllätty, uusia metsiä viljelty ja taimikoita harvennettu. Takavuosina metsiä myös lannoitettiin.

Soiden ojitus vaikuttaa puun kokonaiskasvuun kasvattamalla metsämaan alaa. Se alkoi lisääntyä 1950-luvulla, kun ojitetut suot muuttuivat metsiksi. Metsäalan kasvu pysähtyi 1980-luvulla, kun ojitusurakka tuli valmiiksi. Sen jälkeen metsäojikot ovatkin puskeneet puuta, etupäässä mäntyä.

Osa metsänkasvusta selittyy puiden iällä. Pohjoisessa on nyt paljon tasaikäistä 20-50 vuotta vanhaa metsää. Niiden puusto on elinkaarensa nopeimman kasvun vaiheessa.

Pohjois-Suomi ei viherry yksin. Ilmiö tunnetaan koko Euraasian metsävyöhykkeessä, joka ulottuu Keski-Euroopasta Siperian läpi Aldanin tasangolle lähelle Ohotan merta.

Ilmiön havaitsi vuonna 2000 kansainvälinen tiedemiesryhmä mitatessaan vuosina 1982-1999 otetuista satelliittikuvista pohjoisen pallonpuoliskon vihertymistä. Se oli lisääntynyt 12 prosenttia.

Vihertymisen mitta tulee puiden lehvästöstä. Mitä enemmän satelliitit kuvaavat allaan vihreää lehvästöä, sitä enemmän paikalle on kasvanut myös runkopuuta.

Pääosa vihertymisestä tulee Siperian metsistä. Nekin ovat alkaneet kasvaa entistä paremmin. Siperian metsiä ei juuri hoideta, ne eivät ole tasaikäisiä nuoria puustoja, eikä soistuneita metsiä liioin ole ojitettu, joten lisäkasvu johtuu jostain muusta muutoksesta.

Pohjoisen pallonpuoliskon keskilämpötila on noussut 1970-luvun alkupuolelta nykypäiviin 0,8 astetta. Muutos on vähäinen, mutta se lisää metsien kasvua.

Selvemmin on noussut ilmakehän hiilidioksidin pitoisuus. Vuodesta 1973 nousua on 14 prosenttia. Lisääntyvä hiilidioksidi vaikuttaa metsien kasvuun lannoitteena.

Ilman hiilidioksidia seurataan nyt päivittäin eri puolilla maapalloa. Pohjois-Suomen tarkimmat mittausasemat ovat Ilmatieteen laitoksella Muonion Sammaltunturissa ja Helsingin yliopistolla Sallan Värriötunturissa. Kaikilla mittausasemilla suunta on sama: hiilidioksidin nousu on herkeämätön eikä se osoita laantumisen merkkiä.

Metsätaloutta harjoittavan ja puuta myyvän pohjoissuomalaisen yrittäjän kannalta on yhdentekevää, onko metsien lisääntynyt kasvu peräisin hiilidioksidin lannoittavasta vaikutuksesta, keskilämpötilan noususta, metsäojituksesta vai taimikonhoidosta. Puuta on joka tapauksessa tulossa korjattavaksi ja myytäväksi entistä enemmän.

Mihin lisäpuu mahtuu? Se on lähes kauttaaltaan ensiharvennusten mäntyä, jonka kauppaaminen on jo nyt vaikeaa, kun sen menekki paperipuuksi hiipuu metsäteollisuuden myllerryksessä. Vihertyvän pohjoisen harvennusmännulle alkaa olla kiire löytää uusia käyttömuotoja.

Veli Pohjonen

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston Värriön tutkimusaseman johtaja.
